

Pòrtic

El pas per Barcelona del geògraf brasiler Milton Santos, les conferències que hi pronuncià i les converses que hi poguérem mantenir, hauran representat no solament la presa de contacte amb un dels exponents més notables dels corrents geogràfics contemporanis, sinó, també, l'enfortiment del debat encès tocant al paper de la geografia a Catalunya i a la renovació dels enfocaments de molts dels problemes que avui hi ha plantejats.

És interessant recordar, en un moment en què amplis cercles de la societat catalana senten renovar la seva preocupació antiga pels afers mundials, que bona part de la producció del geògraf Santos ha anat encaminada a l'estudi dels fenòmens que comporta la mundialització («la mundialització que coneixem és perversa», va escriure allà per l'any 1978) i dels esdeveniments originats pel domini de les grans empreses esteses arreu del Globus. I sembla ara oportú insistir en aquest punt perquè el seu coneixement afecta ben directament les opinions que cadascú tingui sobre el paper que ha d'acomplir Catalunya en la situació actual.

«Ja no queda cap punt del Globus que puguem considerar aïllat —va escriure Milton Santos. El món sempre ha estat un conjunt de possibilitats: avui, però, aquestes possibilitats són totes interdependents». Cada vegada més, els lligams i la interdependència estrenyen el seu cercle i per això, tan sovint, ara ja es pot parlar de dependència i de submissió.

Tot escoltant Milton Santos parlar del subdesenvolupament actual (una conseqüència de la dita dependència) hom no podia deixar de pensar que, a casa nostra, el camí vers una societat menys subdesenvolupada és un fet molt recent que no fa massa generacions que començà: alguns geògrafs assenyalen que fins a finals dels anys quaranta hom pot considerar que es vivia en plena economia del carro i del mercat hebdomadari. I si es fa esment del nivell educacional i de la recerca, el diagnòstic encara resultaria més poc engrescador.

Per tant, sembla que no és lícit de voler creure assentada la nostra societat en fonaments de progrés i de riquesa irreversibles, sobretot quan encara s'ha de maldar per sortir del fruit i dels motllos que crearen les aberracions de la política econòmica passada que, més que la pretesa manca de recursos, ha mantingut profundament ancorat el país en una pobresa endèmica.

¿Són problemes amb contingut geogràfic o amb repercussions sobre el territori i sobre l'ús que els catalans en fan i l'organització que li volen donar, els que fan referència a la massificació, o l'aculturació, al cosmopolitisme, a la pèrdua de la independència en la presa de decisions, a la desindustrialització en curs, al rebuig de les innovacions, a la migradesa dels pressupostos de la recerca i tants d'altres generats pel domini que sobre la nostra societat exerceixen les grans empreses i organitzacions transnacionals de l'economia i de la cultura i l'esperit? Evidentment, són problemes que no poden deixar indiferents als geògrafs i l'especulació científica, sobretot quan es pensa que el combat per la plenitud de la nostra ciència i del país tot sencer s'ha de fer sense desconèixer l'existència d'una part molt gran de la població que ha estat arrencada dels seus llocs d'origen pels defensors d'una política de «desenvolupament ràpid» i que ha estat mantinguda al marge de la societat, en un estat i en unes condicions inestables.

Aquests grups són els que constitueixen les comunitats humanes que alguns autors qualifiquen de «proto-proletaris», gents que «han eixit directament de les zones rurals submergides en estat de crisi o que han estat secretades pel propi sistema urbà».

On pot portar aquesta situació? Milton Santos sembla respondre-hi quan escriu: «Només hi ha una cosa veritable: l'evolució actual porta, en el camp econòmic, cap a una integració cada vegada més gran, de les activitats de cada nació. I això no porta necessàriament al gegantisme».

En el moment actual, en què es parla tant de l'organització territorial, val la pena meditar sobre aquestes asseveracions i procurar que no arrelin uns ens territorials que afavoreixin la concentració territorial, humana i econòmica i el centralisme. Potser val la pena pensar que en el combat entre el que és vell («grups socials preexistents, les seves formes particulars d'organització social i econòmica») i el que és nou («essencialment representat per les innovacions marcades per la ciència i per la tècnica, per les comunicacions modernes, els mecanismes més recents de captura i d'acumulació de potència, els transports moderns»), la geografia té quelcom a dir i que si vol seguir el to marcat pels iniciadors de la geografia catalana moderna, el camí a emprendre ha de portar a l'assumpció d'allò que sigui millor de tot el que és nou i ha de portar, perquè la lògica mana, a l'abandó del que és vell i no col·labora en l'expansió de tots els grups humans i d'una seva organització, eficaç i nova, sobre la Terra.

Val la pena pensar, així mateix, en el moment actual en què es parla tant del paper de Barcelona al centre de la regió més dinàmica de Catalunya, que les àrees urbanes d'avui «tant comprenen una gran ciutat i les seves àrees que, al voltant o a la vora dels grans centres urbans participen d'un mateix nivell i d'una mateixa classe de relacions. Realment, aquesta **regió urbana nova** comprèn, també, per contigüitat, àrees que no són afectades directament pel procés modernitzador. D'aquesta manera poden contenir, doncs, aspectes tradicionals o arcaics a l'interior d'una gran zona motora».

Realment, la visita a Barcelona de Milton Santos, el geògraf brasiler, un dels exponents més notables dels corrents geogràfics contemporanis, i la seva paraula, ha aportat un cúmul de suggeriments que enriquiran el cabdal d'idees en el planteig dels problemes i de les qüestions que s'han de resoldre amb urgència; ha revelat uns enfocaments nous que facilitaran la incorporació de punts de vista diversos que podran airejar els horitzons del debat; ha permès que aquest debat nostre sigui, cada vegada, més viu, més obert, més universal.